BELLGÅRDEN
Bryggen

Undersøkelse av vegger, dører og vinduer

Ragnar Kristensen
Yttersø gård

13 mai 2014

Bellgården laftet opp på Laft og Byggs lager på Fammestad utenfor Bergen.

2. ETASJE

Under: Rom til venstre.

Under: Rom til høyre.

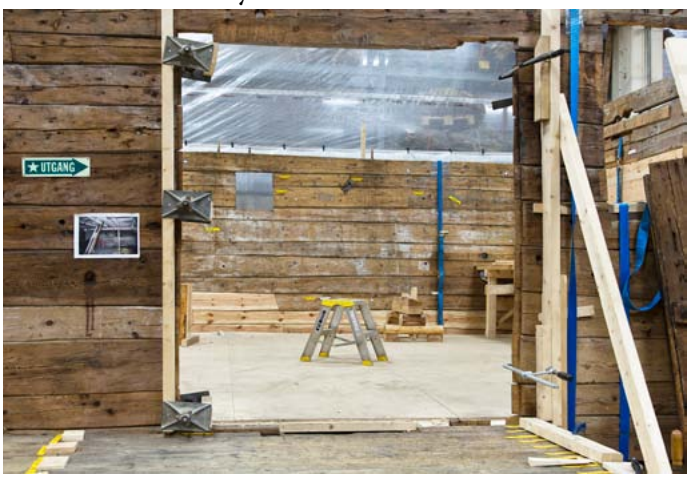

1. ETASJE

Under: Rom til venstre (stall).

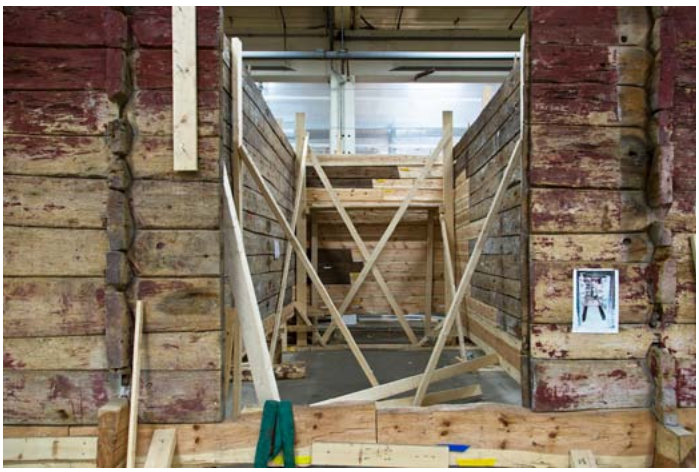

Under: Rom til høyre.

Kort beskrivelse

Registrering av materialer og prøvetaking ble utført 7. januar 2014 på oppdrag fra Laft og Bygg via Gamle3Hus AS. Undersøkelse av prøver samt rapport er utført i perioden 7-13. mai.

Vinduer, dører og tømmervegger er registrert og undersøkt for malingspor. Generelt er det lite maling å finne. Det har ikke vært nødvendig å avdekke og lage fargetrapper. Kun lett skraping med skalpell. Prøvene er undersøkt i mikroskop og testet med kjemikalier.

På ytterveggene i første etasje kun ett lag godt bevart brunrød maling - antagelig inneholdende linolje og/eller fiskeolje el. Malingen finnes på første etasjes vegger samt på ytterpanel. Dører har dels rester av samme røde maling, dels av lys oker/mot hvit limfarge. Enkelte vegger har spor etter lys oker / grå / hvit limfarge. Kun en vegg, venstre rom i annen etasje, har påviste rester av enten kalkmaling (eller limfarge med kritt). Overflaten ligger nær opp til kalkmaling. Ellers tyder alle andre prøver på at det dreier seg om limfarger innvendig.

Vinduene er tildels påstrøket limfarge på bunnkarmer. Virker ellers ubehandlet. Spor av grå seis og linoljemaling utvendig. Nærmest lys grå, men noe varierende mot mørkere grå. Spor av uidentifisert malingsøl. Det virker svært tilfeldig hva som er benyttet som maling. Antagelig har man brukt det som er nærmest for hånden. Hovedinntrykket er at vinduene er mye umalt men med litt tilfeldig oppstryk med det som måtte være for hånden. Utvendig: grå seis og linoljemaling. Innvendig limfarge.

Utvendig ser det ut til at tømmerveggene lenge har stått umalt. Svært furet og grå overflate. Malt opp med et lag (hovedsakelig) tildels tykk oljemaling som sitter forholdsvis løst til veden.

Dersom det skal males opp utvendig bør det vurderes å bruke linolje (sjekkes for kompatibilitet). Eventuelt kan det vurderes å la veggene stå slik de er, ihvertfall mot svalgangen. Eksisterende maling gir en viss alderseffekt og kan eventuelt retusjeres lett der det måtte synes påkrevd. Ved oppmaling av vinduer utvendig lys grå linoljemaling og innvendig lys limfarge. Ved oppmaling av tømmervegger innvendig benyttes i hovedsak limfarge og kalkmaling kan vurderes. Det er flest spor etter limfarge. Det er vanskelig å bedømme eksakte farger (limfargene) da bindemiddel mangler og pigmentene er tynt bevart og svært tilskitnet. Døren med bevart tall bør vurderes å bevares trehvit og det påmalte tall uansett bevares.

De registrerte vinduene skriver seg etter min oppfatning fra 1900-tallets første tredjedel, tildels noe senere. Dørene synes å være 1700-talls. En bevart del av en opprinnelig utenpåliggende lås bør undersøkes nærmere. Antagelig platen til en tilholderlås. Fasongen på platen tyder på 1700-talls opprinnelse.

Vindu RK 001
Merking: V2 KI V inn
9 ruter. Glass mangler.
Omkrets karm 100 x 100 cm
Midtpostenes fas fases ut mot endene.
Anslått alder: Første tredjedel av 1900-årene.

Maling:
innvendig karm 2005-Y20R. Antagelig lysere. Antagelig limfarge med innslag av kalkmalingrester eller kritt.
Ikke penselstrøk. Utvendig dels seis dels maling: 2500-N / 5000-N. Antagelig linolje.
Saltsyre: Negativt i hovedsak. Noen få positive reaksjoner.
Vann: Negativt
Flaket konsistens

Avskrap fra karmens innerside:

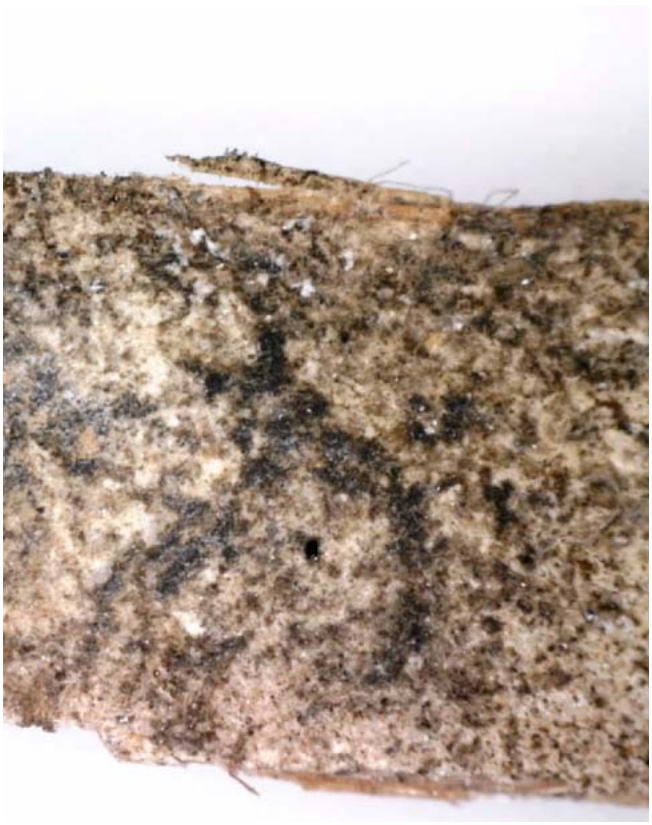

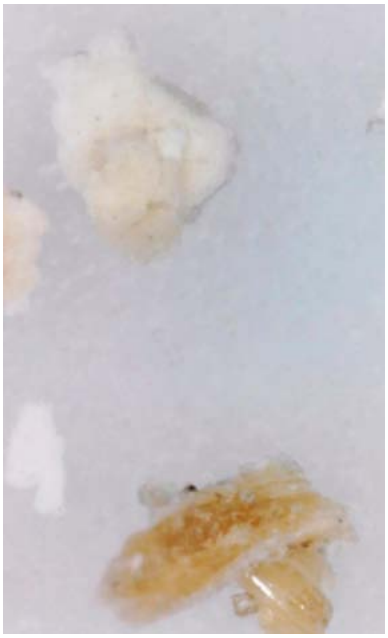

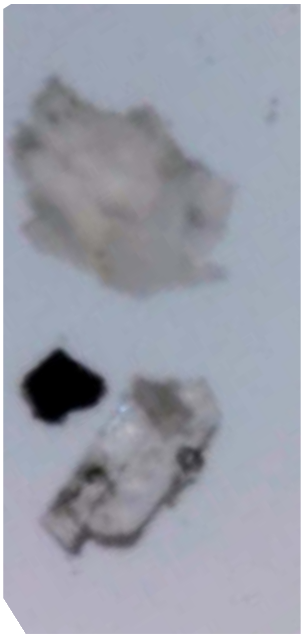

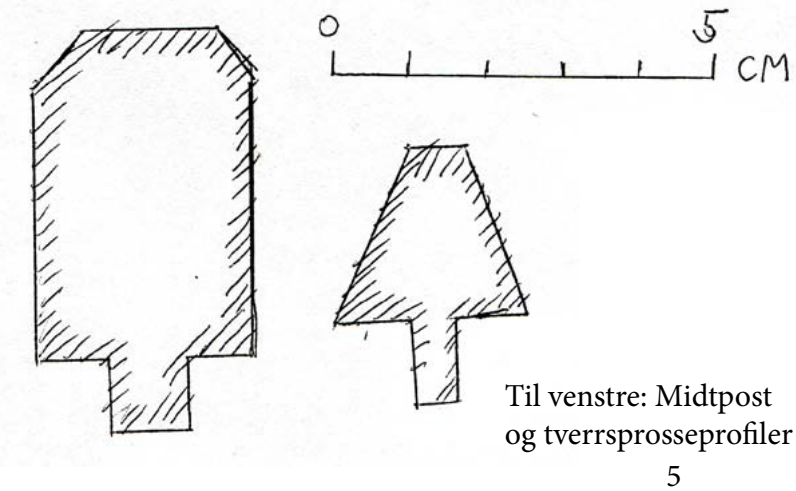

Til venstre: Midtpost
og tverrsprosseprofiler

Vindu RK 002
Merking: V2.K2.inn
3 fag. 2 midtposter
Avfasede midtposter som på 001
Karmtykkelse 22mm
Dybde: 75mm
Maskinsaget
Midtpostenes fas fases ut mot endene.

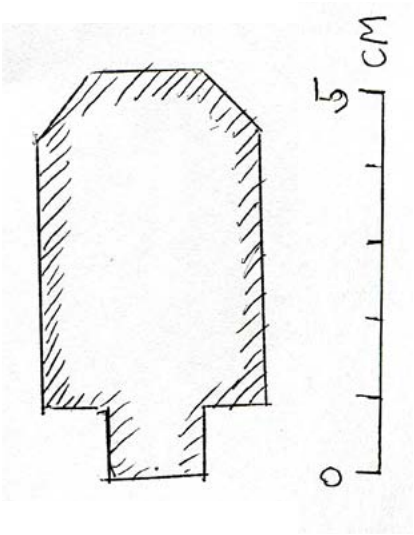

Utvendig seis dels noe maling grå. 4000-N og lysere.

Lys oker farge på karm. Midtpostene umalt
Farge 3005-Y20R /2005-Y20
Dras av med vann
Avskrap ikke ytterligere oppløselig.
Reagerer negativt på saltsyre
Som 001

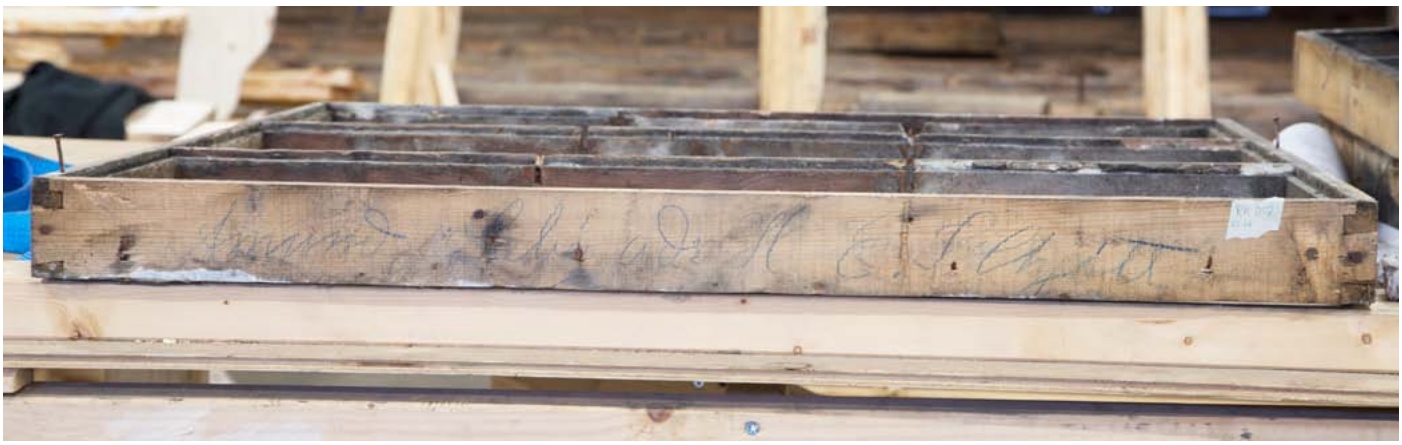

Vinduer 003 og 004

Merking: V4 K1 / VF4K0

2 stk små karmer
Utvendig karmmål: 44,5 x 42,5
Karmtykkelse 28mm
Karmdybde: 104mm

Treverk mørkt patinert nesten som beis. Småsøl etter maling.
Svært enkelt slått sammen og sikret med ugalvaniserte nå rustne spiker.

Maskin/båndsagede deler
Datering: 1900-tall

Vindu RK 005
Merking: V2 K3
Samme type som 001
Samme profiler og mål.
Utvendig maling/seis: ca 4000-N og lysere.
Datering: 1900-tall

Vindu RK 006

Til høyre: Midtpostprofil.

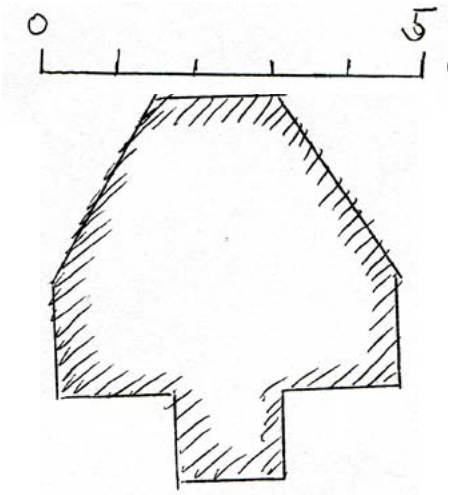

2-rams vindu. Karm uten rammer.
Glasset holdt med påspikrede lister
Omkrets karm: 845mm x 993mm
Enkel sammenspikret konstruksjon
Rammeåpning: 80 x 45mm
Rester av farge/maling i bunnkarmen.
Svært tilskitnet. som 001 i nederste lag.
Krakelert 2010-Y og øverst 2030-Y20R.
Disse to lagene pulveraktig tynne og
forsvinner med et lett fingerstryk

Datering: 1900-tall

Vindu RK 007

Merking: VI.K2

Identisk med 006
Åpenbart gjenbrukte materialer. Sekundær maling på karmens blindside.
Svært tilskitnet. som 001 i nederste lag. Krakelert 2010-Y og øverst 2030-Y20R. Disse to lagene pulveraktig tynne og forsvinner med et lett fingerstryk.
Datering: 1900-tall.

Dør RK 008
Trappehus

Mye skadet.
Rødmalt
Løs rød maling som lett skrapes av i flag og tildels pulveriserer.
Tilsvarende maling på yttervegg første etasje.

Bordbredder: 180mm-190mm-200mm-190mm
Omkrets: 165 x 82
Labank fra 80mm til 55mm bredde.

Farge i bunnen: 5030-Y80R (Rester av eldre sjikt? - sannsynligvis kun ett sjikt)
Farge overflate: 7010-Y70R (lik yttervegg)
Antagelig samme oljebaserte maling som på yttervegger.

Datering: 1700-tall. På bakgrunn av labanken: Siste del av 1700-årene eller tidlig 1800-tall.

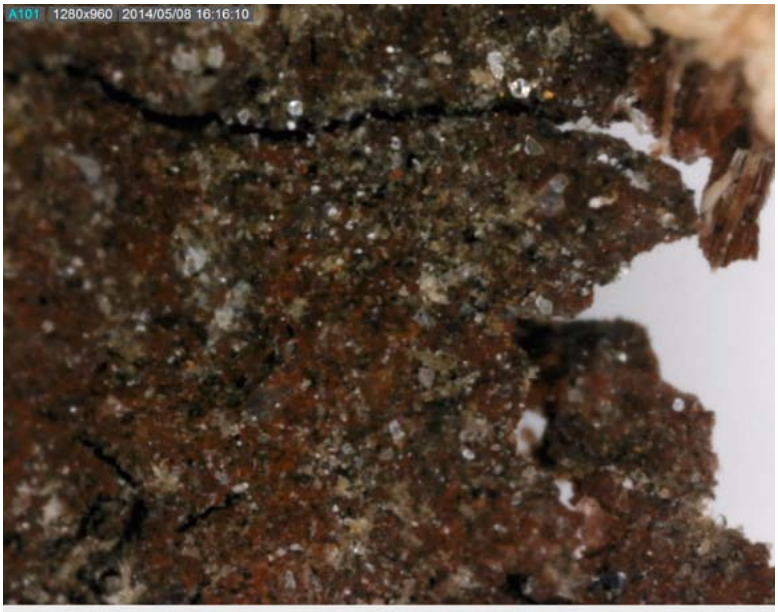

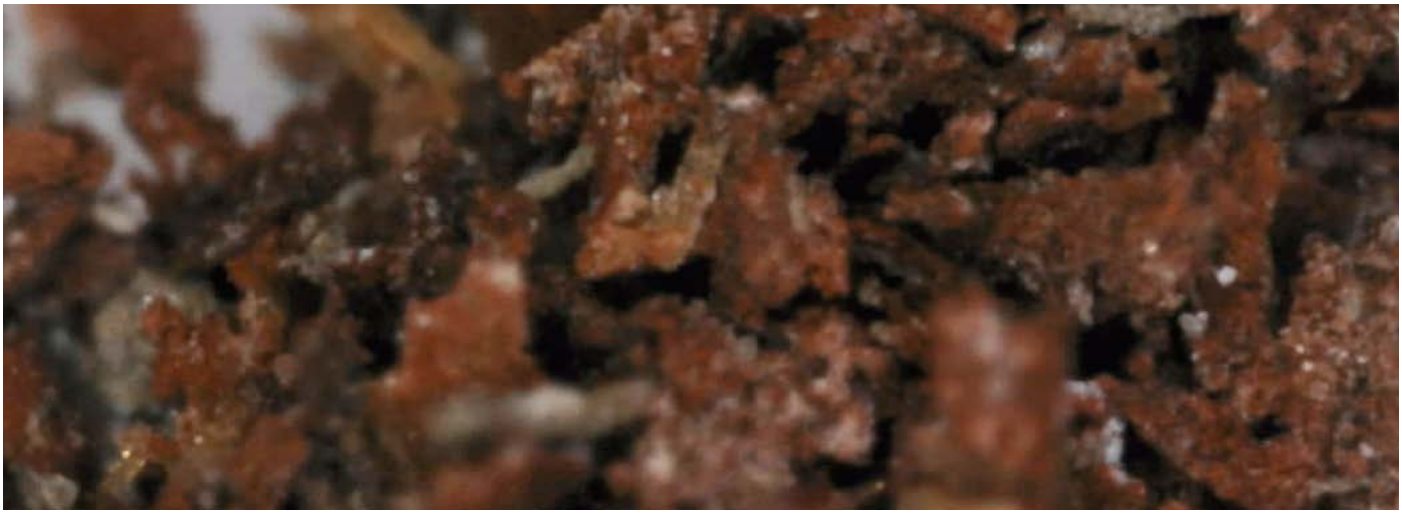

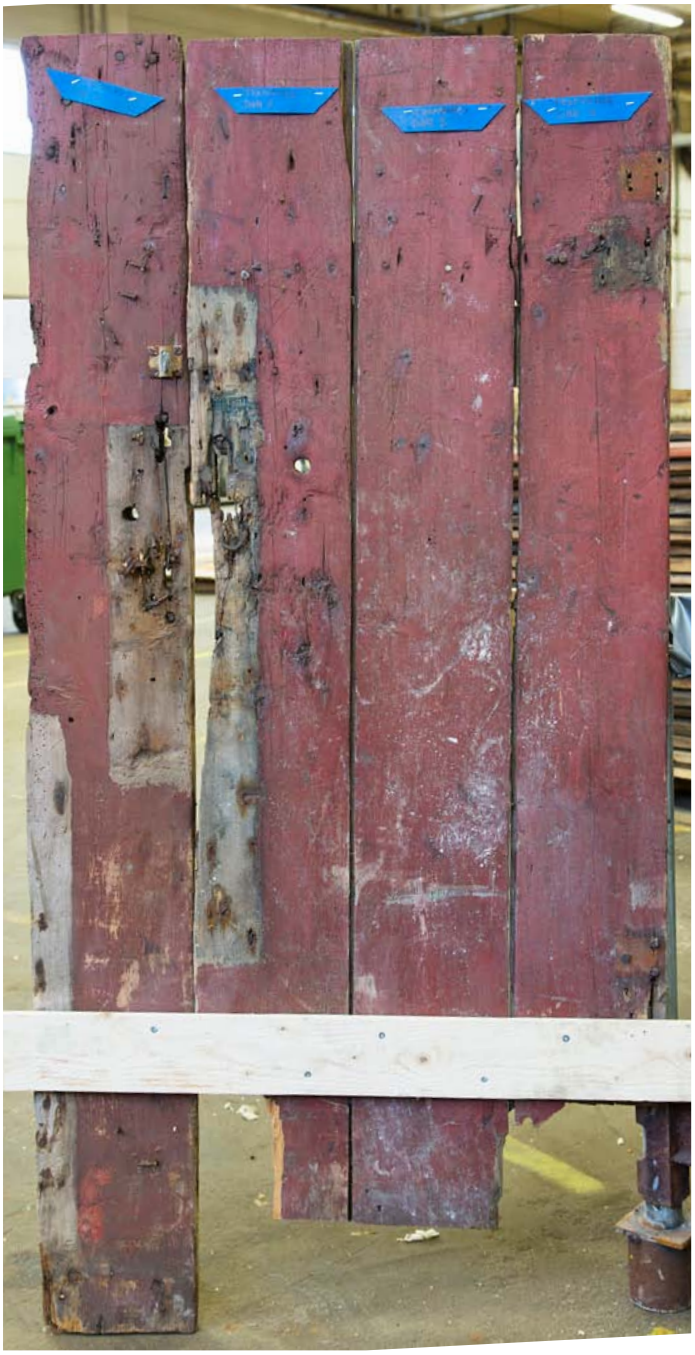

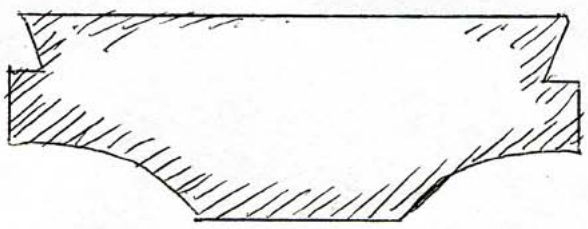

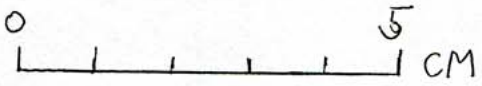

Labankprofil. Elegant hulkil. Rokokko/Louis-seize?

The 2 in 1 Colour Card © gapalmer.co.uk
RK
008

Dør RK 009

Omkrets: 1920 x 1290mm
Bordbredder:
183mm - 153mm - 163mm - 155mm - 143mm - 153mm
Tykkelse: 24mm
Nyere bordbredde innskjøtt: 88mm (faspanel med fas på motsatt side)

Utside:
Nedslitt/avrenset til trehvitt, men rester av rødbrun maling lik 008 på yttersiden. Malt tall "10" på døren. Avlest til 4010-Y30R, men sikkert adskillig lysere oprinnelig. Antagelig limfarge. Senere overstrøket med rødbrunt, samme maling som benyttet på ytter-vegger. Konturene av tallet synlige gjennom overmalingen.
Ser ut til at døren er blitt avrenset for maling, men tallet fikk stå.
Farge avlest til 6020-Y80R. Overmalt tall avlest til 4010-Y30R

Smidde jernbeslag lengde 700mm

Innside:
Profilerte labanker: 150 x 40mm.
Rester av farge avlest til 3502-Y, men svært skittent og misfarget.
Opprinnelig antagelig ganske mye lysere, nærmere hvitt.
Lett å vaske vekk. Bindemiddel borte eller svakt.

Innfellingen av nyere materialer faspanel på denne siden.
Faspanelet er strøket opp med samme farge som resten av dørsiden. Kan se ut som om det har vært malt opp et tall også på denne siden.

Reagerer negativt og dels positivt på saltsyre.
Antagelig i hovedsak limfarge med svært lite bindemiddel samt rester av kalkmaling eller kritt.
Løses ikke ytterligere i vann.

Datering: 1700-tall. Faspanel: annet kvartal av 1900-årene.

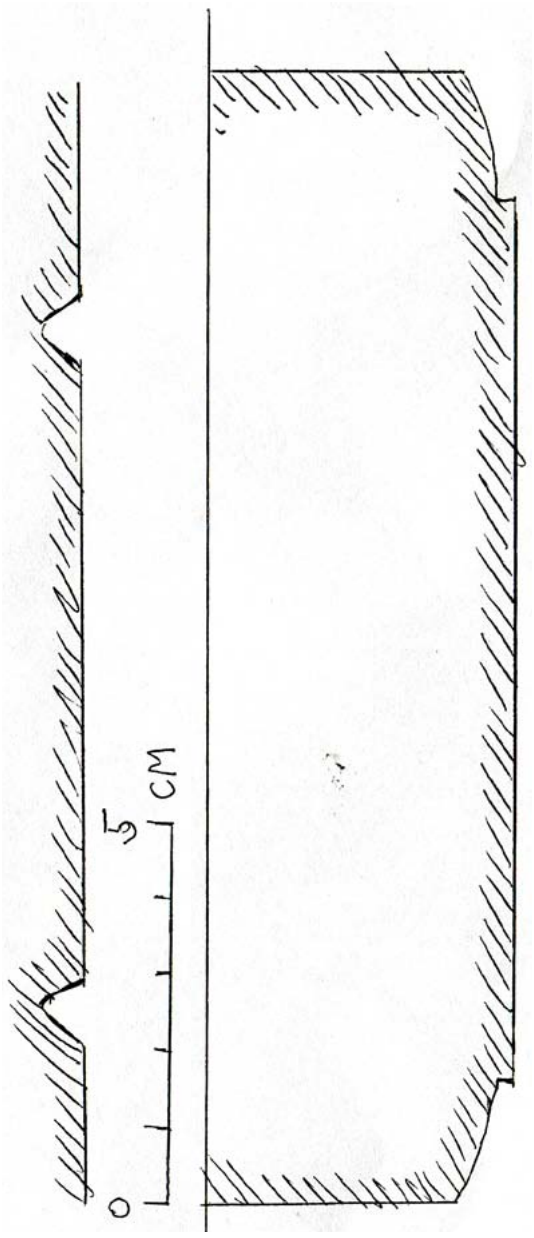

Over til venstre: Faspanel benyttet som innbøting av luke.
Over til høyre: Labankprofil. 1700-tall.
Under: malingoverflater i mikroskop.

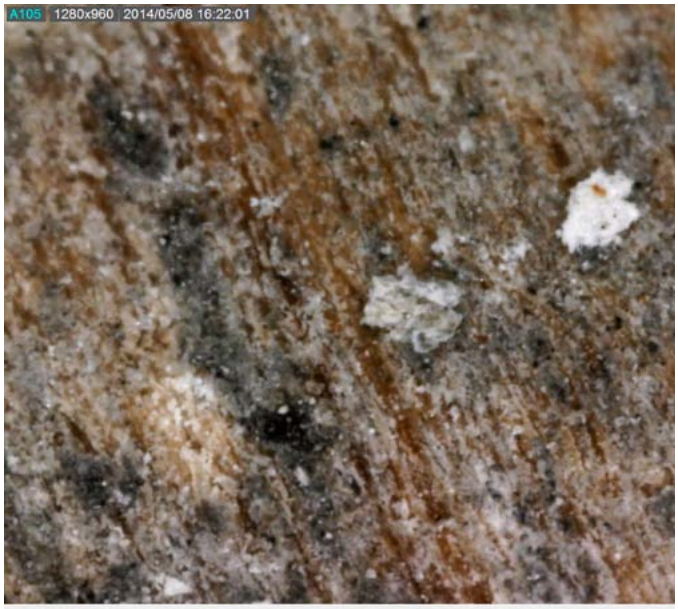

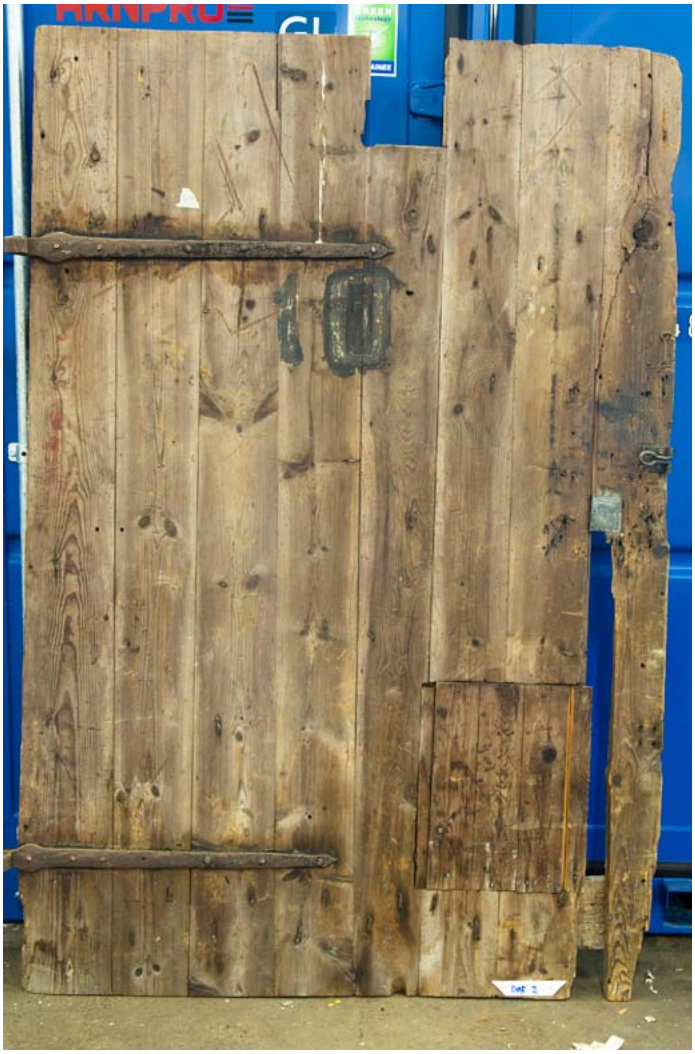

Åpningene i døren gir litt hodebry da de står opp ned i forhold til hva man kan forestille seg av bruk som henholdsvis vindu og "katteluke". En slik tanke rimer imidlertid ikke overens med det påmalte tallets plassering, medmindre tallet er adskillig yngre.

The 2 in 1 Colour Card © gapalmer.co.uk
RK 009

Dør RK 010

Omkrets. 1920 x 1250mm.
Vindu: 360 x 350mm
“Katteluke”: 170 x 145mm

Bortdbredder: 175-175-200-160-188-170mm
Tykkelse: 28mm

Vinduet har på et tidspunkt hatt glass montert rett i med kitt. Ingen ramme.
Mulig katteluke(?) i nedkant.

Tilsvarer dør 009. Samme labanker og profiler. Noe finere utført jern.

Fargeoverflate på begge dørsider. Samme type maling. Lik dør 009: 3502-Y (lysere).
Lite bindemiddel. Løs pulveraktig maling. Antagelig limfarge.

Datering: 1700-årene. Basert på labankens profil.

Over: Stabelhengsel.

Til venstre: Del av lås.

Under til høyre: Labankprofil

Til venstre: Rester av lås. Påspikret sekundært med nyere type spiker (1900-tall). Antagelig for å skjule tidligere nøkkelhull i dørens treverk. Ser ut som dekkplate eller låsblikk til en kiste- eller tilholderlås snudd 90 grader fra opprinnelig posisjon. Rester av nøkkelstyringstapp og spor etter fester for nøkkelstol (4 rektangulære spalter vann- og loddrett). Jernplaten bør løsnes og undersøkes også på siden som nå vender inn. Treverket rundt bør også saumfares for opprinnelige naglehull for feste av låsen.

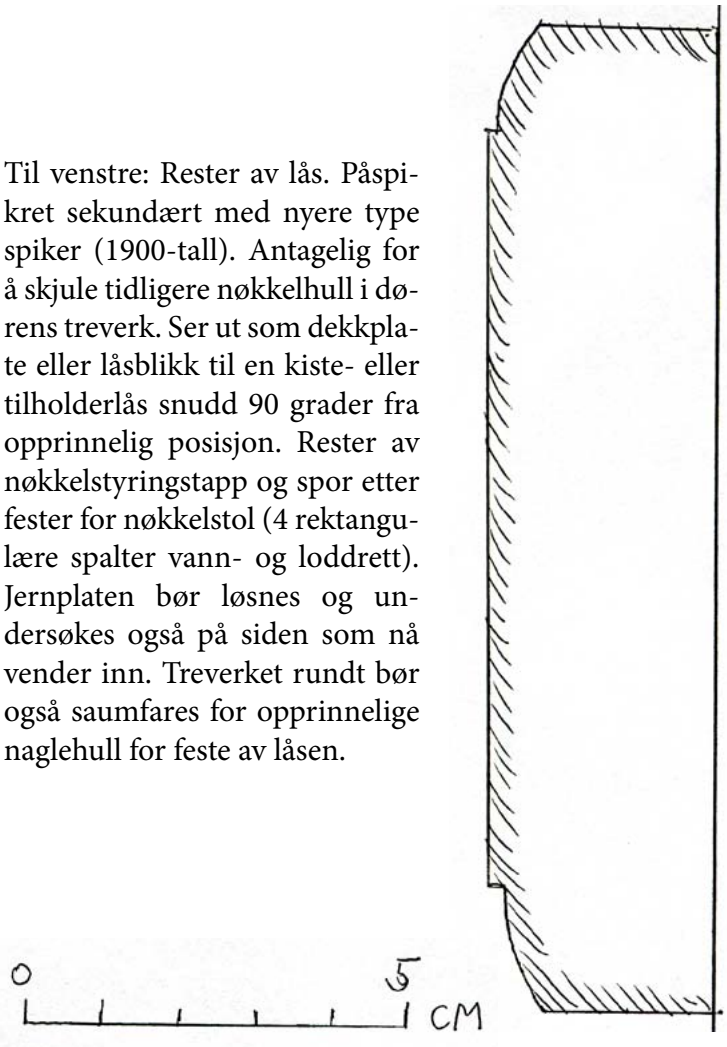

Rom 2.etg. Venstre. RK 011
Laftet rom til lengst til venstre (i lagerlokalet). Se foto.
Alle vegger er vasket ned. Rester av tynn farge fremstår som seis.
I hull og sprekker tykkere avleiringer.
Fremstår hvitt/lys grått. Prøve fra kortvegg.
Reagerer postitivt på saltsyre. Rester av kalkmaling (men kan også være lim/kritt).

Eldre rester av limfarge med kritt? Antagelig kalkmaling (skyet myk overflate).

Rom 2.etg. Høyre RK 012
Laftet rom til høyre for RK 011

Tilsvarende rester av overflatebehandling som RK 011.
Avlest på tømmerstokk merket VI.23A:
sjikt 1: 3005-Y50R
sjikt 2: 5005-Y50R
Reagerer negativt på saltsyre. Lite bindemiddel tilbake. Antagelig limfarge.

Over: Flis med maling. Under samme renset med metylenklorid.

Avskrap

Rom 1 etg. tidligere stall . Venstre RK 013

Rester av gråhvitt/lys oker. Ved rens synes fargen å ligge nærmere hvitt.

Reagerer negativt på saltsyre. Lite bindemiddel. Pulveriserer. Antagelig limfarge.

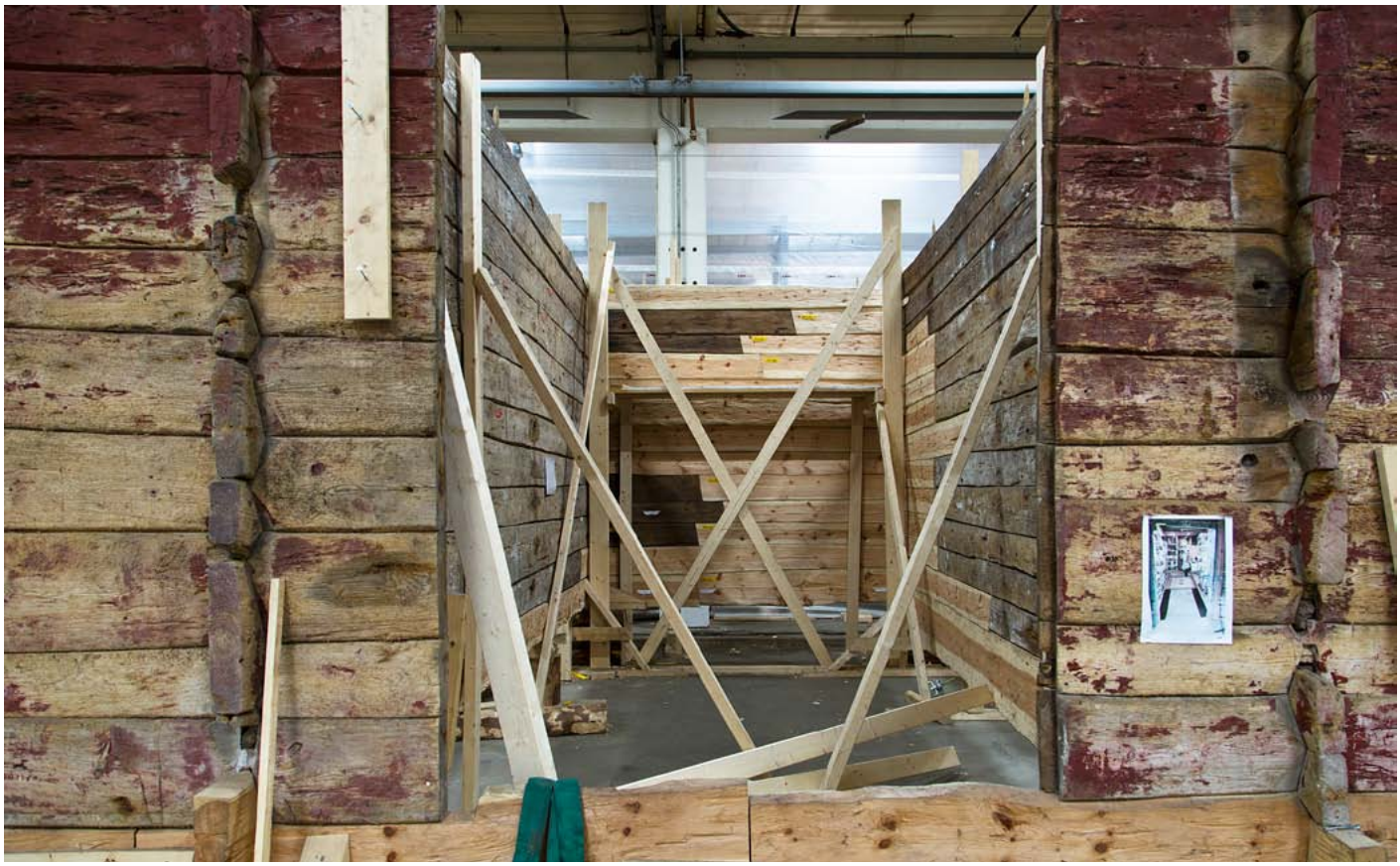

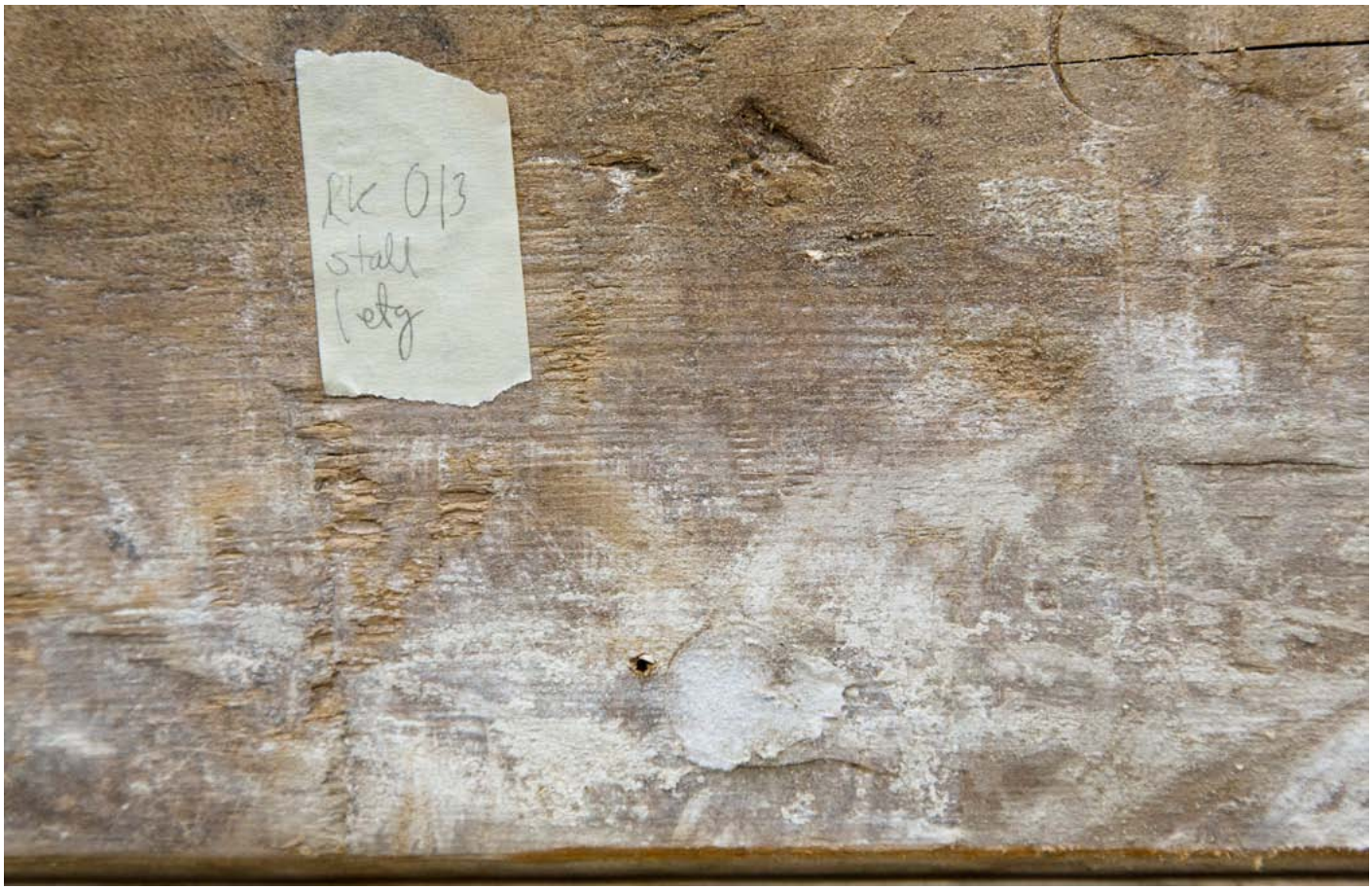

Svalgang 1 etg. Yttervegg. RK 014.
Seksjon lengst til høyre

Avlest til følgende varianter:
5040-Y80R
6020-Y80R
Panelbit avlest til 6030-Y80R

Malingen har ikke god heft til underlaget og det sitter ikke farge/pigmenter igjen i selve treoverflaten.

Reagerer positivt på metylenklorid. Mykner og lar seg lett skjære i. Minner om myk tykk alkydmaling, men reagerer ikke ved å svelle og krølle seg. Mykner.
Reagerer positivt på kaustik soda. Oppløses.
Reagerer negativt på sprit. Noe mer smitting, men løses ikke.
Reagerer negativt på vann, kaldt eller varmt. Liten effekt.

Veksler mellom matt og halvblank
Krakeleringer synlig for det blotte øyet. Rektangulære ujevne krakeleringer med taggede linjer
Pigmenter lar seg gni av med fuktig finger, men sitter forholdsvis godt. Bindemidlet er seigt og skjæres i sammenhengende elastiske gummiaktige flak. Malingen er ikke en komposisjonsmaling medmindre den inneholder uvanlig store mengder olje. Lite sannsynlig.

Konklusjon: Oljebasert maling. Ikke alkyd, men muligens fiskeolje eller annen miks, eventuelt med linolje. Farge mellom engelskrød og rødbrun. 6030-Y80R. For gul til å være engelskrød.

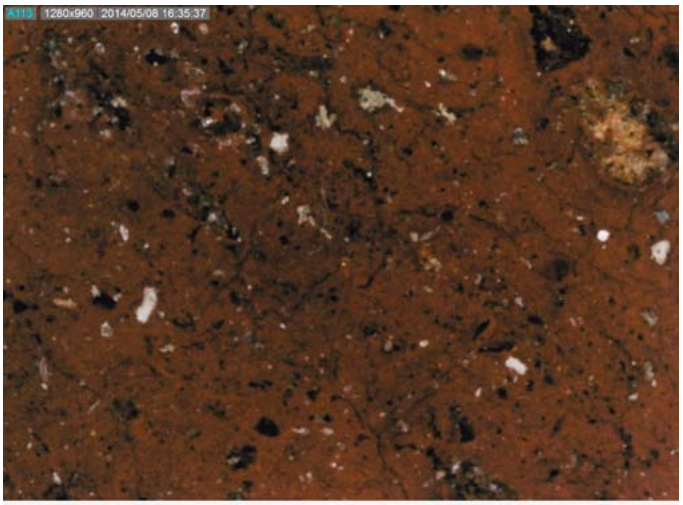

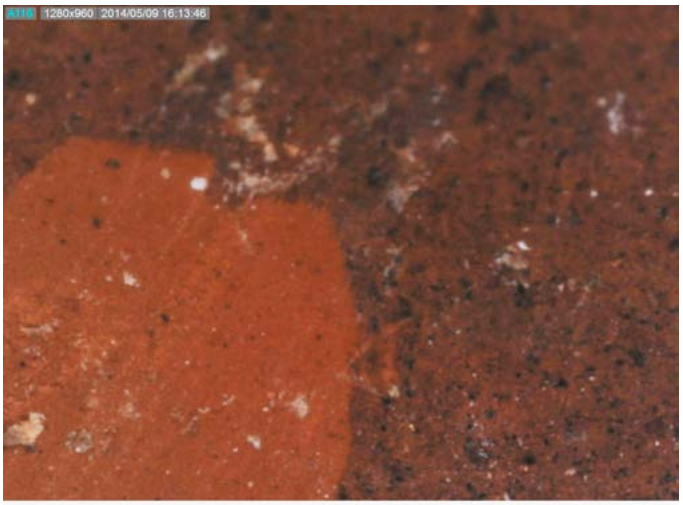

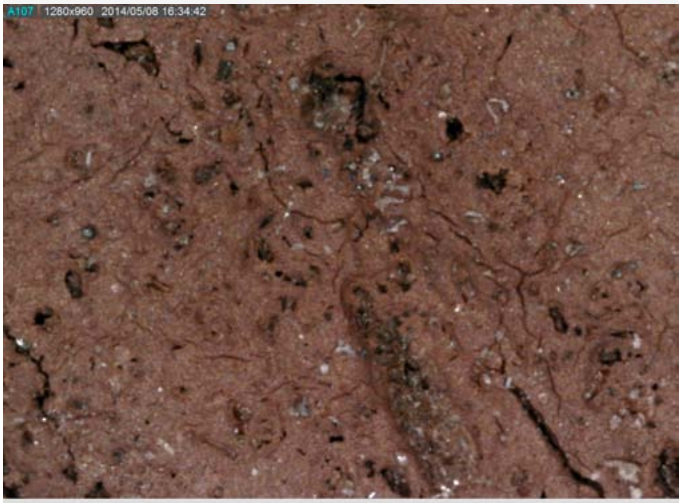

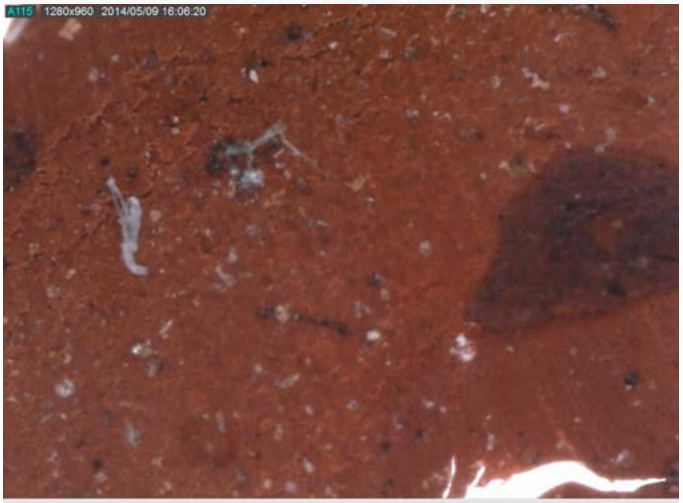

The 2 in 1 Colour Card ©gtpalmer.co.uk